

УДК 336.717

О.О. Прокопенко, аспірантка**В.П. Ільчук**, д-р екон. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ**Е.А. Прокопенко**, аспірантка**В.П. Ильчук**, д-р экон. наук

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ДЕПОЗИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ**Olena Prokopenko**, PhD student**Valerii Pchuk**, Doctor of Economics

Chernihiv National Technological University, Chernihiv, Ukraine

THE EVOLUTION OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE DEPOSIT OPERATIONS

Досліджено ключові аспекти історичного процесу становлення та розвитку депозитних операцій з врахуванням перетворень у соціально-економічному та культурно-політичному житті суспільства. Визначено загальні фактори, що мали вплив на способи та масштаби проведення депозитних операцій. Також проаналізовано наукові підходи до визначення сутності дефініції «депозит» і «депозитна операція» та уточнено їх трактування.

Ключові слова: депозит, депозитні відносини, депозитна установа, депозитна операція, ощадні установи.

Исследованы ключевые аспекты исторического процесса становления и развития депозитных операций с учетом преобразований в социально-экономической и культурно-политической жизни общества. Определены общие факторы, которые имели влияние на способы и масштабы проведения депозитных операций. Также проанализированы научные подходы к определению сущности дефиниций «депозит» и «депозитная операция» и уточнено их трактовки.

Ключевые слова: депозит, депозитные отношения, депозитное учреждение, депозитная операция, сберегательные учреждения.

The article investigates the key aspects of the historical process of formation and development of deposit operations, taking into account changes in the socio-economic, cultural and political life of society. It was defined the general factors that influenced the ways and the extent of holding deposit operations. Also analyzed scientific approaches to determining the nature of definitions "deposit" and "Deposit Operations" and clarified their interpretation.

Key words: deposit, deposit relationships, depository institutions, deposit operations, savings institutions.

Постановка проблеми. В умовах становлення та розвитку в Україні ринкових відносин особливого значення набуває здатність національної економіки акумулювати фінансові ресурси та трансформувати їх у інвестиційно-кредитні. Провідна роль у цьому процесі належить депозитному ринку, який виступає своєрідним буфером між бажаннями та потребами економічних суб'єктів, які мають певний обсяг тимчасово вільних грошових коштів, та тими, які його потребують.

Ефективність функціонування економіки безпосередньо залежить від рівня її кредитно-інвестиційного забезпечення, основу формування якого складають заощадження фізичних осіб та тимчасово вільні кошти суб'єктів господарювання. На сьогодні важливим є пошук шляхів підвищення зацікавленості фізичних та юридичних осіб у спрямуванні власних тимчасово вільних фінансових ресурсів до фінансово-кредитної сфери через співпрацю з фінансовими посередниками депозитного типу, що, насамперед, залежить від репутації останніх та асортименту депозитних операцій, які вони проводять.

Саме якість депозитних операцій та їх спроможність задовольнити потреби та бажання вкладників є визначальними у процесі формування фінансового забезпечення розвитку кредитно-інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні історії розвитку депозитних операцій, починаючи з найдавніших часів, присвячена невелика кількість досліджень. Деякі вчені досліджують розвиток депозитних відносин, що склалися на окремих етапах розвитку суспільства, або на окремих територіях, або стосовно окремих установ, що проводять такі операції. Зокрема, В.М. Кравець та О.В. Кравець досліджують депо-

зитні операції, що характерні для банківських установ, О.В. Колесников, Д.І. Бойко та О.О. Коловіхіна розглядають депозитні операції у контексті розвитку грошей та банківництва.

Значний внесок у дослідження сутності депозитних операцій зробили такі науковці, як Ю.А. Бараннік, О.Ю. Литовченко, О.С. Врублевський, О.В. Тітєвська, В.Д. Лагутін та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак актуальним залишається питання дослідження еволюції розвитку депозитних операцій, починаючи з найдавніших часів, крізь призму соціально-економічних та політичних перетворень у суспільстві та з врахуванням розвитку установ, які такі операції здійснювали.

Мета статті. Таким чином, метою статті є дослідження історичного процесу розвитку депозитних операцій поряд з соціально-економічним розвитком суспільства, а також уточнення понять «депозит» та «депозитна операція» з урахуванням проведеного ретроспективного аналізу та сучасного розвитку фінансово-кредитної сфери в Україні.

Виклад основного матеріалу. Еволюція становлення депозитних послуг тісно пов'язана з ключовими етапами розвитку суспільства, а отже і зі зміною умов його соціального, економічного, політичного і культурного життя. Поточні потреби та бажання населення мали безпосередній вплив на процес розвитку депозитних відносин та сприяли видозміні депозитних послуг. Дослідимо історичний розвиток депозитних операцій та визначимо основні аспекти розвитку суспільного життя на кожному етапі (рис.).

Вважається, що першими прообразами сучасних депозитних установ у Стародавньому світі були храми. За своєю значимістю депозитні операції у Месопотамії були другорядними, оскільки ними займалися землевласники та тогочасні бізнесмени паралельно зі здійсненням своєї сільськогосподарської та комерційної діяльності. Із середини III тис. до н. е. Месопотамія продемонструвала широкий спектр банківських операцій, зокрема і депозитних [15].

За часів правління царя Хаммурапі надання позики особами, які мали надлишок коштів та могли їх на певний термін передати у користування іншій особі або банкіру, супроводжувалося використанням дощечок з надписом «Він повинен сплатити власнику цієї дошки» [15]. Слід зазначити, що практика депозитних операцій існувала ще в храмах Шумеру. Поряд з ними активно розвивалися кредитні відносини, проте з прийняттям «Кодексу законів Хаммурапі» (XVIII ст. до н. е.) діяльність лихварів почала засуджуватись.

У Греції у зв'язку з інтенсивним розвитком торгівлі та ремісництва зростали потреби у кредиті та обмінних операціях, що стало причиною появи трапезитів (приватних осіб, які здійснювали розмін готівкових грошей). Їх діяльність була покликана уникнути труднощів у фінансовому і торговельному обігу, що склалися на той час у країні [14].

З появою строкових вкладів у Стародавньому Римі, їх зміст трактувався як надання позичок банку, і поряд із договором позики укладалася додаткова угода про зобов'язання позичальника платити відсотки із запозиченої суми [10].

Спочатку у римлян банкірів називали менсаріями, діяльність яких полягала в обміні грошей. У результаті спеціалізації менсарії поділилися на нумуляріїв, які виконували функції обміну грошей, та аргентаріїв, які приймали вклади, видавали кредити та здійснювали безготівкові розрахунки, а у IV ст. до н. е. на зміну їм прийшли колектарії, які насамперед були службовцями скарбниці [14]. Гроші, довірені аргентарію чи нумулярію, могли використовуватись як спеціальний депозит (у цьому випадку банкір виступав лише у ролі посередника або брокера), обіговий фонд (депозитор був партнером банкіра), інвестиційний депозит (за яким депозитору сплачувався відсоток), платіжні депозити (з відсотками чи без них). Коли банкір здійснював серію операцій, для клієнта відкривався рахунок на управління депозитом [15].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

		Суб'єкти	Ключові аспекти розвитку депозитних операцій	Характерні риси соціально-економічного та політичного життя суспільства
ЕТАПИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ	VI ст. до н.е. - III тис. до н.е. Месопотамія	Храми Банківські доми Егібі та Мурашу	1) депозитні операції є другорядними; 2) головна функція банківських установ – надання позик на базі отриманих депозитів – ще не сформувалась 3) розширення спектру банківських операцій із сер. III тис. до н.е.	- розвиток зовнішньої торгівлі та внутрішнього обміну; - розвиток лихварства; - прийняття „Кодексу законів Хаммурапі”; - започаткування сплати податків у грошовій формі; - довіра до храмів та священників; - формальний характер законодавчих актів та контрактів
	III тис. – I ст. до н.е. Древня Греція	Храми Міняли Трапезити	1) депозити створюються під конкретні цілі; 2) гроші та інші запаси передавалися у храми на зберігання з метою захисту; 3) вклади ніяк не використовувалися, а отже і відсотки на них не нараховувалися	- шанобливе ставлення до релігії; - „економіка горщиків” як система гарантування вкладів та запасів у храмах; - великий ризик невиконання угод як з боку банків, так і клієнтів; - низька платоспроможність клієнтів; - поява безготівкових розрахунків (списання коштів у книгах банкіра)
	V ст. н.е. - VIII ст. до н.е. Древній Рим	Менсарії Нумулярії Аргентарії Колектарії	1) Виникає термін „депозит”; 2) розвиток вкладів відбувається паралельно зі зростанням гарантій, що надаються вкладникам; 3) головне завдання депозитних установ – забезпечити збереження вкладених коштів без права їх використання на власний розсуд; 4) 350р. до н.е. – використання строкових вкладів; 5) об'єднання римських банків у асоціації	- узаконено цивілізовані і гнучкі норми правовідносин – приватних із державою; - проведення загарбницької політики та концентрація їх капіталів у імперії; - з офіційним визнанням християнства церква стає частиною фінансової системи; - значний розвиток торгівлі, сільського господарства і ремесла; - сформувалась система державних фінансів; - поєднання в економіці домінуючого натурального господарства та простого товарного виробництва
	V-XV ст. Середньовіччя	Банки Торгівельно-банківські компанії	1) Банки нагромаджували значні суми вкладів, які давали потім в позику під великі відсотки; 2) вільний капітал купці спрямовували у кредитно-лихварську сферу; 3) диференціація відсотків закладами у Київській Русі та їх повна заборона у Римі; 4) головне завдання банків у XVст. – підтримка державних фінансів	- переважання натурального господарства та приватної феодальної власності на землю; - пріоритетний розвиток сільського господарства у порівнянні з торгівлею та промисловістю; - промислове виробництво набуло галузевого характеру; - багаті банківські контори створювали власні торговельні та промислові підприємства; - формування ієрархічної структури землеволодіння
	XVI-XVII ст. Доба Відродження	Банки	1) впровадження системи депозитних банків; 2) застосування практики індосаменту; 3) фінансова система Антверпена заклала основи розвитку сучасних депозитних операцій	- загострення соціально-економічних протиріч у суспільстві; - буржуазні революції; - зростання грошового обігу, виробництва, торгівлі; - поява промислового капіталу; - розвиток класичної політичної економії
	XVIII-XXI ст. Сучасність	Банки Ощадні установи Кредитні спілки	1) активний розвиток фінансових посередників депозитного типу та зростання конкуренції між ними; 2) розширення асортименту депозитних послуг; 3) створення інноваційних технологій для обслуговування клієнтів	- промисловий переворот; - домінування промисловості над сільським господарством; - відміна кріпосного права на українських землях; - Перша та Друга світова війна; - розпад Радянського Союзу; - активний розвиток товарно-грошових відносин

Рис. Еволюція становлення та розвитку депозитних операцій

Джерело: складено авторами на основі [10-15; 26].

Таким чином, у країнах Стародавнього світу відбулося зародження депозитних операцій та становлення депозитних відносин, що нерозривно пов'язано з розвитком торгі-

вельних операцій, сільського господарства та виробничої діяльності у тогочасному суспільстві.

Розвиток торгівлі у середньовічній Європі сприяв становленню грошової та фінансово-кредитної систем. Капітал торговельно-банківсько-лихварських фірм утворювався за рахунок внесків учасників та депозитів, що вносилися жителями міста в основну контору, або іноземцями, що вносили свої кошти у філії, відкриті в інших містах чи країнах [14].

Слід зазначити, що в епоху раннього Середньовіччя депозитні банки безпосередньо перестали існувати, однак населення продовжувало надавати кошти третім особам, що, у свою чергу, сприяло поступовому відродженню депозитних установ. У XII столітті в Західній Європі почали з'являтися установи банківського типу, які виконували три основні функції – обмін, зберігання грошей та проведення розрахунків між клієнтами. Банкіри не лише нічого не платили за вкладами, але й брали плату за їх зберігання [10].

У 1407 р. у Генуї було засновано Банк святого Георгія, який згодом розширив свою діяльність і почав приймати внески від приватних осіб, про що останнім видавалися свідоцтва, які могли переходити із рук у руки [14]. Рівень захисту банківських приміщень спонукав заклади, купців та заможних громадян Генуї довіряти свої ліквідні кошти обмінювачам грошей, які мали добру репутацію [15].

У 1593 р. у Мілані було створено Банк Святого Амвросія, капітал якого формувався із пайових внесків та поточних вкладів громадян і використовувався для видачі позик місту [14].

Депозитні операції і жиротрансфери у Венеції були відроджені на початку XVI ст. Флоренція була третім містом Італії, де банки розвивали депозитні та жирооперації. Їх прогрес наприкінці Середньовіччя в Італії, як і в більшості країн Європи, був досить значним. У пізньому Середньовіччі вони набули більшого поширення в містах Італії, ніж на півночі Альп. У багатьох з цих міст можна було зустріти професійних обмінювачів-банкїрів, а їх переважна більшість була зосереджена в основних містах Італії. Клієнтура кількох банкірів складалася з великої кількості держателів рахунків [15].

У XVI ст. фінансова діяльність приватних лихварських банків поступово втратила свою популярність у зв'язку з падінням цін на зернові, що відбувалось паралельно зі стабілізацією заробітної плати, та сприяло підвищенню реальної вартості доходів працівників у всій Європі. Поряд з цим зростала й кількість високоосвічених працівників і, як наслідок, прошарок із середнім рівнем доходів, який проживав, як правило, у містах, збільшувався, а чисельність людей з меншими доходами зменшувалася. За таких умов попит на лихварський кредит скорочувався, а якщо попит такий і був, то лише з боку бідноти і граничних прошарків, вузьких класів населення. Зміцнили свої позиції державні банки, поширення набула практика видачі кредитів під заставу [15].

Праобраз першої кредитної спілки був започаткований у м. Рочдел (Англія) 1843 року, але батьківщиною кредитних спілок вважається Німеччина, де у містечку Флямесдорф у 1849 році Фрідріх Вільям Райфайзен створив Товариство для допомоги незаможним селянам. Подібні утворення достатньо швидко почали розвиватися по всій Європі і надалі дістали назву "райфайзенок". У тій же Німеччині, у м. Деліче, у 1850 році Германом Шульце був створений кредитний кооператив, який працював лише з міщанами. У 1898 році Альфонс Дежарден утворив першу кредитну спілку на території США [11].

Перше споживче товариство на Україні було створене у Харкові у 1864 році, а перше ощадно-позичкове товариство – у 1869 році у місті Гадяч Полтавської області. Є історичні згадки про Одеське ощадно-позичкове товариство, статут якого був укладений ремісниками Одеси в 1862 році [11].

Також ключовим моментом у розвитку депозитних відносин було прийняття у жовтні 1982 року Закону Гарна-Сен-Жермена, який мав вирішити проблему, пов'язану з різким

зростанням кількості банкрутств позиково-ощадних асоціацій та взаємно-ощадних банків. У результаті його введення конкуренція в банківській системі в цілому зросла, всім депозитним установам було практично створено однакові умови для існування, що, в свою чергу, пізніше призвело до зростання ризику в діяльності позиково-ощадних асоціацій [8].

Аналізуючи розвиток депозитної діяльності в Україні, варто враховувати, що він відбувався у контексті розвитку її політичного життя. Оскільки у XVIII – поч. XX століть Україна перебувала у складі Російської, Австро-Угорської імперій та Польської держави, вони мали безпосередній вплив на функціонування її фінансово-кредитних установ, наслідком чого була неоднорідність їх розвитку на всій території держави [26].

Виникнення перших ощадних структур відбулося в Галичині у другій половині XVIII століття. На території Західної України заощадження приватних осіб першими почали приймати державні окружні каси губернаторства, у той час як на території Східної України кількість кас була незначна і відкривали їх переважно у великих містах. Характерною особливістю ощадних кас, що функціонували у межах східних регіонів України, було те, що залучені кошти вони спрямовували виключно на підтримку державного кредиту і не надавали їх у позику приватним особам [12].

Починаючи з 1895 року, ощадним касам було надано статус державних, що фактично свідчило про відповідальність держави за вкладені в них кошти. Залучені кошти ощадні каси вкладали у державні вигравні облігації, закладні листи Земельного банку, облігації залізничних позик, цінні папери акціонерних компаній, переводили у Держбанк, який виплачував півпроцентну маржу. У період після Першої світової війни відбулася ліквідація ощадних кас на території Східної України, а відновлення відбулось у 1922 році. Відновлення і розширення функцій ощадних кас тривало і після Другої світової війни. Після передачі ощадних кас від Міністерства фінансів до Державного банку, кошти вкладників використовуються на створення єдиного союзного позичкового фонду. У зв'язку з високим рівнем інфляції, у 1988 році відбувається реформування банківської системи і ощадні каси трансформуються в установи Ощадбанку СРСР [12].

На сучасному етапі активно розвиваються депозитні установи банківського та небанківського типу, які конкурують, використовуючи цінові та нецінові методи. Крім встановлення вигідних для клієнтів відсоткових ставок, такі установи диверсифікують свою діяльність, тим самим створюючи комфортні умови для обслуговування клієнтів, розширюють спектр депозитних послуг, підлаштовуючись під можливості та бажання вкладників.

Загалом, дослідження основних етапів становлення та розвитку депозитних операцій дало можливість виділити фактори, що безпосередньо впливають на характер депозитних відносин, а саме:

- законодавча регламентація проведення депозитних операцій;
- рівень довіри до депозитних установ та гарантування повернення вкладів;
- рівень та умови соціально-економічного розвитку суспільства;
- загальні тенденції розвитку фінансово-кредитної сфери;
- стан політичного життя суспільства та ін.

Також, проаналізувавши історичний розвиток депозитних операцій, варто зазначити, що вони поступово змінювали свою форму – спочатку депозитний вклад був лише способом захисту та збереження грошей і запасів, у Середньовіччі перетворився на спосіб збереження коштів на умовах платності зберігачеві, і нарешті, набув сучасної форми – примноження вкладеного капіталу.

З метою визначення, як в умовах сучасного розвитку фінансово-кредитної сфери трактується поняття «депозит», проаналізуємо основні підходи до його тлумачення (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення дефініції «депозит»

Сутність дефініції	Автор, джерело
Депозит (вклад) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору	Закон України «Про банки і банківську діяльність» [24]
Вклад (депозит) - це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору	Положення Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [22]
Депозит (вклад) - кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення зі спливом встановленого договором строку	Податковий кодекс України [21]
Депозити – 1) грошові суми, внесені на зберігання у кредитні установи, за якими вкладникам виплачується певний процент; 2) цінні папери, внесені на зберігання у кредитні установи	С.М. Гончаров, Н.Б. Кушнір [5]
Вклад – кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти	Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [25]
Депозити утворюються за рахунок коштів у готівковій або у безготівковій формі, у гривнях або в іноземній валюті, що розміщені юридичними особами чи громадянами (клієнтами) на їх рахунках у банку на договірних засадах на певний строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства та умов договору	ст. 340 Господарського кодексу України [7]
Внесок (вклад) на депозитний рахунок - грошові кошти в готівковій або в безготівковій формі, внесені до кредитної спілки її членами на договірних умовах, на визначений строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення зі спливом встановленого договором строку	Правила здійснення депозитних операцій для кредитних спілок [23]
Депозити — це грошові кошти, які внесені у банк клієнтами, зберігаються на їх рахунках і використовуються відповідно з укладеною угодою і банківським законодавством	А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз, О.А. Мазур [20]
Депозиты – суммы денежных средств, которые субъекты депозитных операций вносят в банк и которые на определенное время оседают на счетах в банке в силу действующего порядка осуществления банковских операций	И.Т. Балабанов [2]
Вклад – це грошові кошти у готівковій або безготівковій формі, у національній або іноземній валюті, що передані банку їх власникам, або третьою особою за дорученням та за рахунок власника для зберігання на певних умовах	Р.І. Тиркало [27]
Депозит (вклад) – це кошти внесені в комерційний банк клієнтами – фізичними чи юридичними особами, які зберігаються на їх рахунках і використовуються відповідно до режиму рахунку і банківського законодавства	В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева [19]

Джерело: складено авторами.

Варто зазначити, що в Україні на цьому етапі операції з депозитними вкладками здійснюють банки та кредитні спілки. Кожному з зазначених фінансових посередників притаманні свої особливості проведення таких операцій. Зокрема, що стосується кредитних спілок, то депозити можуть вносити на рахунки тільки фізичні особи, які є членами спілок, у готівковій або безготівковій формі, а обсяг зобов'язань кредитної спілки за одним своїм членом не може бути більше 10 % від загальних зобов'язань спілки. Банки залучають депозити від фізичних та юридичних осіб у вигляді грошових коштів (у готівковій та безготівковій формах) та банківських металів.

Отже, враховуючи вищенаведене та представлені тлумачення, вважаємо, що найбільш доцільним є таке визначення поняття «депозит».

Депозит – це грошові кошти у готівковій чи безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які внесені вкладниками до депозитної установи на договірних засадах на умовах платності, повернення вкладу, строковості (або настання визначених у депозитному договорі умов) відповідно до законодавства України.

Під депозитною установою слід розуміти фінансового посередника, який відповідно до законодавства України має право здійснювати депозитні операції.

Для визначення дефініції «депозитна операція» проаналізуємо погляди науковців та положення законодавчих актів, що регулюють проведення таких операцій (табл. 2).

Таблиця 2

Підходи до трактування поняття «депозитна операція»

Сутність дефініції	Автор, джерело
1	2
Депозитні операції – операції комерційних банків по залученню коштів у депозити	С.М. Шкарлет, Я.В. Жарій [29]
Вкладна (депозитна) операція - операція банку із залучення грошових коштів або банківських металів від вкладників на їх рахунки в банку на договірних засадах або депонування грошових коштів вкладниками з оформленням їх ощадними (депозитними) сертифікатами	Положення Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [22]
Депозитні операції банків полягають у залученні коштів у вклади та розміщення ощадних (депозитних) сертифікатів	ст. 340 Господарського кодексу України [7]
Депозитні операції кредитної спілки – операції, які здійснюються із внеском (вкладом) та включають залучення та виплату внесків (вкладів), нарахування та виплату процентів за внесками (вкладами), що підлягають обов'язковій фіксації в комплексній інформаційній системі кредитної спілки	Правила здійснення депозитних операцій для кредитних спілок [23]
Вкладные (депозитные) операции банка — это часть его пассивных операций, результатом проведения которых должно являться увеличение (как минимум – недопущение уменьшения) той части привлеченных средств банка, которая формируется за счет добровольного размещения у него клиентами (физическими и юридическими лицами), а также другими кредитными организациями своих временно свободных денег на согласованных сторонами условиях именно в качестве банковского вклада или депозита	А.М. Тавасиев [3]
Депозитна операція – це операції банку, щодо залучення грошових коштів, цінних паперів фізичних та юридичних осіб у валюті України або в іноземній валюті, та розміщення їх на рахунках банку, під певний відсоток, на певних умовах, визначених законодавством України, для акумулювання та зберігання їх банківською установою з обов'язковим поверненням цих коштів у визначені договором строки	О.Ю. Литовченко, Н.І. Лихольот [18]

Закінчення табл. 2

1	2
Депозитні операції — це операції із залучення або розміщення коштів на депозит	В. Д. Лагутін [16]
Депозитные операции — это операции банков по привлечению денежных средств юридических и физических лиц во вклады на определенный срок либо до востребования	И. Т. Балабанов [2]
Операції банків та інших кредитних установ із залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб на вклади	О.В. Тігієвська [28]
Операції, пов'язані з залученням грошових коштів на вклади мають назву депозитних	О.В. Лазорьяк, М.П. Фецишин [17]
Депозитна операція – це операція із залучення коштів на вклади та розміщення ощадних (депозитних) сертифікатів	В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева [19]

Джерело: складено авторами.

Таким чином, враховуючи вищезазначене, депозитну операцію визначимо як операцію із залучення депозитною установою грошових коштів (у готівковій чи безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті) або банківських металів вкладників на депозитні рахунки на умовах укладеного договору та відповідно до законодавства України.

Висновки і пропозиції. Отже, проаналізовано історичні етапи становлення та розвитку депозитних операцій, визначено, що на їх розвиток безпосередній вплив має стан соціально-економічного та культурно-політичного життя суспільства. Також на основі досліджених наукових поглядів до трактування понять «депозит» та «депозитна операція», та з врахуванням положень нормативно-правових актів, що регулюють проведення депозитних операцій, нами було наведено уточнення цих дефініцій. Отримані результати дають змогу в подальшому досліджувати функціонування депозитного ринку та процесів, які відбуваються на ньому.

Список використаних джерел

1. *Банки и банковское дело* / под ред. И. Т. Балабанова. – СПб. : Питер, 2003. – 256 с. : ил. – (Серия «Краткий курс»).
2. *Банківська справа* : навчальний посібник / Р. Тиркало, І. Гуцал, Я. Чайковський, Т. Андрушків, Н. Галагуп. – Т. : Карт-бланш, 2001. – 314 с.
3. *Банковское дело. Управление и технологи* : учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям / под ред. проф. А. М. Тавасиева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 671 с.
4. *Врублевський О.* Громадянин і банк: депозитні операції / О. Врублевський. – К. : Ін-т громадян. сусп-ва : ТОВ „ІКЦ Леста“, 2005. – 44 с.
5. *Гончаров С. М.* Тлумачний словник економіста / С. М. Гончаров, Н. Б. Кушнір ; за ред. проф. С. М. Гончарова. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 264 с.
6. *Гончарук К. В.* Послуга як економічна категорія / К. В. Гончарук // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2011. – № 2(53). – С. 24-28.
7. *Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. *Закон Гарна-Сен-Жермена о депозитных учреждениях 1982 г.* [Электронный ресурс] // Энциклопедия банковского дела и финансов. – Режим доступа : <http://www.cofe.ru/finance/russian/8/70.htm>.
9. *Искаков У. М.* Финансовые рынки и посредники : учебник / У. М. Искаков, Д. Т. Бохаев, Э. А. Рузиева. – Алматы : Экономика, 2005. – 298 с.
10. *История депозитов. Все дороги ведут в Рим* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ncorpbank.ru/info/full/articles/istoriya-depozitov-br-vse-dorogi-vedut-v-rim/>.

11. *Історія* кредитного руху [Електронний ресурс] / Офіційний сайт кредитної спілки «Буковина». – Режим доступу : http://www.bukovyna.naksu.org/page.php?sec=history_credit.
12. *Історія* розвитку ощадної справи та АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». – Режим доступу : <http://www.oschadnybank.com/ua/about/history/>.
13. *Козюк В. В.* Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХ ст. : навч. посіб. / В. В. Козюк. – К. : Знання, 2011. – 566 с.
14. *Колесников О. В.* Історія грошей та фінансів : навч. посіб. / О. В. Колесников, Д. І. Бойко, О. О. Коковихіна. – 2-ге видання, виправлене та доповнене. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 140 с.
15. *Кравець В. М.* Західноєвропейський банківський бізнес: становлення і сучасність / В. М. Кравець, О. В. Кравець ; за ред. В. І. Міщанка. – К. : Знання-Прес, 2003.
16. *Лагутін В. Д.* Кредитування: теорія і практика: навчальний посібник / В. Д. Лагутін. – К. : Знання, КОО, 2002. – 215 с.
17. *Лазоряк О. В.* Сучасний стан депозитних операцій комерційних банків [Електронний ресурс] / О. В. Лазоряк, М. П. Федішин. – Режим доступу : <http://intkonf.org/lazoryak-ov-fedishin-mp-suchasniy-stand-depozitnih-operatsiy-komertsiynih-bankiv/>.
18. *Литовченко О. Ю.* Теоретичні підходи до визначення сутності управління депозитними операціями банку [Електронний ресурс] / О. Ю. Литовченко, Н. І. Лихольот. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/1_86794.doc.htm.
19. *Міщенко В. І.* Банківські операції : підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренєва. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2007. – 796 с.
20. *Облік та аудит у комерційних банках* / А. М. Герасимович, Т. В. Кривов'яз, О. А. Мазур та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича. – Львів : Фенікс, 1999. – 512 с.
21. *Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
22. *Положення* Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1030.1269.6&nobreak=1>.
23. *Правила* здійснення депозитних операцій для кредитних спілок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0211-12>.
24. *Про банки і банківську діяльність* [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
25. *Про систему* гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : Закон України від 09.06.2013 № 4452-17. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
26. *Рух* ощадності: історичний досвід та перспектива [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrks.info/wordpress/wp-content/plugins/google-document-embedder/load.php?d=http%3A%2F%2Fukrks.info%2Fwordpress%2Fwp-content%2Fuploads%2F2013%2F10%2FBuklet_pro_Oschadnist2013.pdf.
27. *Тиркало Р. І.* Банківська справа : навчальний посібник / Р. І. Тиркало. – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 314 с.
28. *Тітєвська О. В.* Характеристика сутності депозитів банків та факторів виникнення ризиків депозитних банківських операцій [Електронний ресурс] / О. В. Тітєвська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Economics/31763.doc.htm.
29. *Шкарлет С. М.* Банківські операції : навчальний посібник / С. М. Шкарлет, Я. В. Жарій. – Чернігів : ЧДТУ, 2009. – 304 с.